

відзначити, що на підприємстві не приділяється належна увага поліпшенню сільськогосподарських угідь, що обумовлено, в першу чергу, слабким фінансовим станом, застарілою технікою тощо. Існування цих проблем, на нашу думку, можна вирішити шляхом залучення інвестицій; але у процесі інвестування капіталу кожна з причетних до нього сторін має свої пріоритети. Так, у результаті залучення іноземних інвестицій було б бажано досягти: 1) впровадження передових технологій, що сприяли б досягненню високої і стійкої конкурентоспроможної продукції АПК на вітчизняному і світовому ринках; 2) створення великої кількості нових, технологічно забезпечених робітничих місць; 3) придбання добрив, засобів захисту рослин, які б відповідали новітнім вимогам в галузях АПК; 4) вирішення ряду інших проблем, зокрема, соціальних, екологічних.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Постанова від 19 вересня 2007р. № 1158; Київ; Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року.
2. Кримковський Р.Б. Інвестиційна ситуація в Україні та деякі шляхи її покращання // Проблеми економіки агропромислового комплексу і формування його кадрового потенціалу: кол. Монографія у двох томах. Т. 2 / За ред. П.Т.Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. – К.: Ін-т аграрної економіки, 2000. С. 657 – 660.
3. Жаворонков В.А., Марков С.А., Кримковський Р.Б. Стратегічне планування розвитку регіонів як засіб залучення інвестицій // Стратегічні пріоритети розвитку регіонів в системі економічної політики в Україні: Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Випуск 11. –Чернівці: ЧТЕІ, 2001. – С 240-243.

УДК 338.43:330.341.1

ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Могильна Л.М.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Стабільне та конкурентоспроможне функціонування сільськогосподарського підприємства неможливе без здійснення ним інноваційної діяльності, створення відповідної інфраструктури та державного регулювання цього питання. Стратегія підприємства може змінюватись під впливом певних чинників, до яких належить його інноваційний потенціал. Тому слід відмітити, що не дивлячись на накопичені знання в галузі інноватики, інноваційна активність сільськогосподарського підприємства може залежати від сприйняття керівництвом та працівниками певних інновацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Привертають увагу дослідження українських вчених, зокрема Б.М. Данилишина, О.І. Дація, В.І., Кондрашова-Діденко, М.Х. Корецького, Л.І. Михайлової, М.В. Писаревої, В.І. Покотилової, С.Г. Турчіної, Л.І. Федулової, В.І. Чижової та інших, які висвітлюють питання інноватики, охоплюючи різні аспекти інноваційного менеджменту. Особлива увага в українській економічній літературі приділяється аналізу інноваційного потенціалу України та питанням інноваційної культури, як одного із чинників активізації інноваційного розвитку економіки. Однак, деякі питання щодо тісноти співпраці науки та аграрної сфери залишаються недостатньо дослідженими.

Переважаюча більшість вчених економістів, таких як Ю. Бажал, А. Бутенко, Є. Лазарева, С. Соколенко та ін. досліджували феномен кластеризації. Тому, перед наукою постає запитання доцільності об'єднань сільськогосподарських підприємств в певні угруповання для підвищення їх конкурентоспроможності.

Формулювання цілей статті. Метою наукової публікації є визначення впливу основних чинників на ефективність інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перед нами постає запитання доцільності об'єднання сільськогосподарських підприємств задля покращення інноваційної ситуації на виробництві, та яким саме утворенням: малим чи великим. На нашу думку, найоптимальніше виробництво мають сільськогосподарські підприємства, які мають більшу кількість ріллі. Підприємствам, що мають менші розміри, за цими параметрами, доцільніше було б об'єднуватись в кластери. Слід зазначити, що у великих за розмірами підприємствах відбувається більш повне використання сільськогосподарської техніки. Кластерна модель може органічно об'єднати як великі, так і малі підприємства. Це реальний вихід для малих підприємств щодо врегулювання моральної, соціальної та економічної кризи. Кластерні об'єднання можуть сподіватися на інвестиції, бо нестандартні ідеї в сфері АПК цікавлять інвесторів.

Нами пропонується зробити множинну регресію, в якій необхідно врахувати посівну площу агропідприємств. Це нам дозволить констатувати про залежність рівня фінансово-економічних показників та розмірів підприємств. Визначимо вплив на результативну ознаку трьох взаємозв'язаних факторних ознак. Результативною ознакою нами було визначено виручку від реалізованої продукції. Нами був взятий цей показник, бо процес розширеного відтворення передбачає використання граничного (доданого) продукту на розширення виробництва та збільшення виробництва. Тобто, для здійснення розширеного виробництва частина доданого продукту повинна бути обов'язково направлена на накопичення. Фонд накопичення існує в двох формах: натуральній та вартісній. Важливо встановити раціональне співвідношення між фондом накопичення та споживання. В більшості випадків це співвідношення йде на користь фонду споживання. В цьому випадку, керівник господарства має в активі менші кошти, які можна направити на розвиток інноваційної діяльності. Для побудови багатофакторної кореляційно-регресійної моделі нами було взято три основні факторні ознаки: X_1 - капітальні інвестиції, X_2 - державна підтримка, X_3 - приведені витрати. Показник капітальних інвестицій нами обрано, бо саме він красномовно свідчить про проведення сільськогосподарськими підприємствами інноваційних проектів. Для об'єктивної оцінки реальної державної підтримки аграрних підприємств нами обрано другий фактор. Наголосимо, що показником порівняльної економічної ефективності використання капітальних вкладень є приведені витрати, які були обрані нами як третій фактор.

Проведення множинної регресії нами було здійснено на базі даних сільськогосподарських підприємств Білопільського та Краснопільського районів Сумської області. Припустимо, що між економічним показником y і факторами x_1, x_2, x_3 існує лінійний зв'язок.

$$\hat{y} = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 \quad (1)$$

a, b_1, b_2, b_3 - параметри моделі, які потрібно оцінити

Підставляємо розрахункові дані в систему рівнянь і отримуємо:

$$\begin{cases} 129751 = 35a + 30627b_1 + 7372,5b_2 + 114529,9b_3, \\ 361804182 = 30627a + 309641703b_1 + 18628764b_2 + 283692052,2b_3, \\ 59766167 = 7372,5a + 18628764b_1 + 4895814b_2 + 50694358b_3, \\ 890694494,8 = 114529,9a + 283692052,2b_1 + 50694358b_2 + 803281472b_3. \end{cases}$$

Задана система рівнянь має єдине рішення. Отримане рівняння регресії має вигляд:

$$\hat{y} = 253,7171968 + 0,2306x_1 + 1,97538736x_2 + 0,8665396x_3 \quad (2)$$

Коефіцієнти множинної регресії показують, наскільки зміниться виручка від реалізованої продукції при зміні відповідного фактора на одиницю при умові, що інші фактори, включені у рівняння, знаходяться на середньому рівні. Так, $b_1 = 0,2306$ показує, що при середньому рівні інших факторів поліпшення рівня капітальних інвестицій на 1 тис. грн. сприяє зростанню виручки від реалізованої продукції на 230,6 грн. Збільшення державної підтримки на 1 тис. грн. при середньому рівні інших показників забезпечує приріст виручки від реалізованої продукції на 1,97538736 тис. грн. Так, $b_3 = 0,8665396$ показує, що при середньому рівні інших факторів поліпшення рівня приведених витрат на 1 тис. грн. сприяє зростанню виручки від реалізованої продукції на 866,5396 грн.

Для встановлення сили зв'язку між факторами (x_1, x_2, x_3) та ознакою (Y) розрачуємо множинний коефіцієнт кореляції, розрахунок проводиться за формулою:

$$r_{yx_1x_2x_3} = \sqrt{R^2} = \sqrt{0,9796} = 0,9897 \quad (3)$$

Тобто можемо зробити висновок, що зв'язок між ознакою Y та факторами (x_1, x_2, x_3) є дуже сильним. Гіпотезу про рівень значущості зв'язку між залежною і незалежною змінними можна перевірити за допомогою F -критерію (або критерію Фішера).

$F_{\text{табл}} = 3,28$ при рівні значущості 0,05. $F_{\text{факт}} > F_{\text{табл}}$

Це означає, що відповідна економетрична модель є вірогідною, тобто підтверджується гіпотеза про те, що кількісна оцінка зв'язку між залежною і незалежними змінними в моделі є істотною.

Оскільки коефіцієнт кореляції є також вибірковою характеристикою, яка може відхилитись від свого "істинного" значення, значущість коефіцієнта кореляції також потребує перевірки. Базується вона на t -критерії (або критерії Стюарта).

В нашому випадку $t_{\text{табл}}(\alpha) = 1,693$

Оскільки $|t| > t_{\text{табл}}(\alpha)$, де $t_{\text{табл}}(\alpha)$ - відповідне табличне значення t -розподілу з $n - m$ ступенями свободи, то можна зробити висновок про значущість коефіцієнта кореляції між залежною і незалежними змінними моделі.

Нами було зроблено групування сільськогосподарських підприємств відносно загальної посівної площі на 3 групи.

- до 1500 (в цю групу входить 15 господарств);
- 1500-3000 (в цю групу входить 12 господарств);
- 3000 та > (в цю групу входить 8 господарств).

Слід відмітити, що зв'язок між факторами (x_1, x_2, x_3) та ознакою (Y) в двох перших групуваннях має середнє значення. Тобто більше впливають інші фактори. Це ще можна підтвердити функцією КОРРЕЛ в Excel. Тому не вважаємо за доцільне приводити ці розрахунки.

Для оцінки параметрів рівняння множинної регресії застосовують метод найменших квадратів (МНК).

Підставляємо розрахункові дані в систему рівнянь і отримуємо:

$$\begin{cases} 81460 = 8a + 26135 b_1 + 4527,3b_2 + 71630,88 b_3, \\ 349700741 = 26135 a + 307079831 b_1 + 17628591,7b_2 + 272359418 b_3, \\ 51930171,8 = 4527,3a + 17628591,7b_1 + 4247520,63 b_2 + 43393896,2b_3, \\ 781991380 = 71630,88 a + 272359418 b_1 + 43393896,2b_2 + 701161738 b_3. \end{cases}$$

Отримане рівняння регресії має вигляд:

$$\hat{y} = 2630,961908 + 0,242719 x_1 + 1,9837936 x_2 + 0,6294438 x_3 \quad (4)$$

Коефіцієнти множинної регресії показують, наскільки зміниться виручка від реалізованої продукції при зміні відповідного фактора на одиницю при умові, що інші фактори, включені у рівняння, знаходяться на середньому рівні. Так, $b_1 = 0,242719$ показує, що при середньому рівні інших факторів поліпшення рівня капітальних інвестицій на 1 тис. грн. сприяє зростанню виручки від реалізованої продукції на 242,719 грн. Збільшення державної підтримки на 1 тис. грн. при середньому рівні інших показників забезпечує приріст виручки від реалізованої продукції на 1,9837936 тис. грн. Так, $b_3 = 0,6294438$ показує, що при середньому рівні інших факторів поліпшення рівня приведених витрат на 1 тис. грн. сприяє зростанню виручки від реалізованої продукції на 629,4438 грн. Слід відмітити, що два перші фактори більше показників, що проведені в попередньому рівнянні (2). А третій фактор менше розрахованого в рівнянні (2) на 0,2370958 тис. грн.

Таблиця 1

Вихідні дані сільськогосподарських підприємств 3 групи

№ п/п	Назва підприємства	Y - виручка від реалізованої продукції, тис. грн.	X ₁ - капітальні інвестиції, тис. грн.	X ₂ - державна підтримка с-г, тис. грн.	X ₃ - приведені витрати, тис. грн.	Всього угідь, га
1	ТОВ АФ "Вікторія"	8879	822	420	8205,75	4109
8	ДССП "Победа"	7831	1962	439,3	6573,25	3734
9	ПП "Дружба - 6"	13112	382	619	14866,75	15141
16	ТОВ "Білопілля –Агро"	7688	317	332,9	7088,625	7162
19	СТОВ "Вікторія"	10935	3044	355,3	8213,5	3202
22	ТОВ "Славгород"	5983	699	0	6312,375	6149
25	ТОВ АФ "Псьол"	15276	16997	695	11695,625	6789
27	ТОВ "Ряснянське"	11756	1912	1665,8	8675	3216

Джерело: данні сільськогосподарських підприємств Білопільського та Краснопільського районів Сумської області

Значення $R^2 = 0.9463$ свідчить про те, що лінійна модель пояснює 94,63% всієї дисперсії Y, інші 5,37% зв'язані з випадковістю моделі.

Аналізуючи показники діяльності сільськогосподарських підприємств за поданим нами групуванням, наголосимо, що фінансово-економічний рівень підприємств покращується від першого до третього групування. Підприємства, що є меншими за розмірами, майже не вкладають кошти в основні фонди, інноваційні проекти. Керівники цих підприємств вбачають за доцільне використовувати стару техніку або залучати фірми, що зберуть врожай за певні кошти своєю сільськогосподарською технікою. У аграрних формуваннях, посівні площі яких мають розміри від 1500 до 3000 га, дещо кращі показники, але кошти вкладаються у найнеобхідніші. Тільки підприємства третьої групи є інноваційно активними лідерами, бо саме вони реалізують інноваційні проекти.

Ми погоджуємося з думкою С.В. Васильчака та О.Р. Жидяка [1], що "реалізація аграрної реформи на першому етапі стимулювала подрібнення сільськогосподарських підприємств, а отже, й послаблення ресурсного потенціалу села. Підприємства аграрної сфери в основному невеликі". На відміну від крупних сільськогосподарських підприємств, невеликі за обсягом господарства майже не використовують технічні та технологічні інновації.

Висновки. Ми можемо зробити висновок, що чим більше розміри сільськогосподарського підприємства, тим більше у нього прибуток, а, звідси, воно може собі "дозволити" інноваційні зрушення. Наголосимо, що для будь-якої інноваційної діяльності потрібні кошти – капітальні інвестиції. Сільськогосподарські підприємства, які належать до першої групи, є "слабкою ланкою", бо вони найменш інноваційно активні.

Для того, щоб згладити таке інноваційне гальмування останніх, пропонуємо створити сільськогосподарський кластер.

С.В. Васильчак та О.Р. Жидяк вважають головною формою інтеграції підприємств – створення обслуговуючих та виробничих кооперативів. З цим ми не погоджуємось, бо всі члени кооперативу повинні передати до кооперативу свої земельні і майнові паї, в той же час це призведе до історичного змінення місцезнаходження центру багатьох об'єднаних підприємств. А це призведе до ще більшого занепаду соціально-економічної сфери на селі.

В рамках сільськогосподарського кластеру підприємства можуть мати наступні програми співпраці: проведення студентами виробничих практик з можливим подальшим працевлаштуванням на підприємства найбільш талановитої молоді; налагодження співпраці з постачальниками запчастин, мінеральних добрив, насіння та ін; налагодження зв'язків з науково-дослідними установами; допомога найбільш сильних підприємств слабкішим (порадою, досвідом, спільне вирішення проблем в органах влади та ін.); оптимізація складання прогнозів; фінансова підтримка між учасниками кластеру.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васильчак С. В. Кооперація як складова розвитку українського села / Васильчак С. В., Жидяк О. Р. // Економіка АПК. – 2009. – № 9. – С. 34 – 38.

УДК 631.43.145

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ **Крутько М.А.**

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасний стан аграрного сектора характеризується суттєвим розшаруванням сільськогосподарських товаровиробників за їх фінансовим станом та ресурсним забезпеченням виробничо-комерційних процесів. При цьому питома вага підприємств, діяльність та становище яких є достатньо стабільним, не перевищує 17-20 % [1]. Крім того, питома вага збиткових аграрних підприємств у 2007 році за статистичними даними складала 28 %, тобто майже третину [6. с. 52]. Така ситуація не витримує критики ані з боку вирішення задач забезпечення продовольчої безпеки держави (до речі, рівень самозабезпечення економіки України більшістю видів важливої для внутрішнього споживання агропродовольчої продукції коливається у межах 68-72 %, що є граничною безпечною межею), ані з боку досягнення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств та розширеного відтворення їх капіталу.

Найважливішими чинниками, що викликали таку ситуацію стали: недосконалий характер регулювання господарських відносин в аграрному секторі, занепад матеріально-технічної бази сільськогосподарських товаровиробників, зміщення пріоритетності економічних інтересів зі сфери виробництва у сферу обігу, а також негармонійність взаємовідносин всіх категорій учасників аграрного ринку. Не дивлячись на це, виробництво продукції рослинництва залишається рентабельним. У 2007 році рентабельність виробництва рослинницької продукції становила 32,7 % [6. с.52]. Однак екстенсивна модель розвитку вітчизняного аграрного виробництва в умовах вказаних недосконалостей комерційної та фінансової складових основної діяльності себе вичерпала. Вітчизняні аграрні підприємства потребують докорінних змін доктрини свого економічного, виробничого, технологічного та екологічного розвитку, яка б ґрунтувалася на дотриманні принципів інтенсивного ведення сільського господарства та підвищення цінової конкурентоспроможності продукції за рахунок створення, в першу чергу, переваг агротехнологічного характеру. Проте, реалізація таких заходів потребує залучення суттєвих обсягів фінансових ресурсів, що мають використовуватися в якості інвестицій в основний та оборотний капітал. При цьому однією з особливостей суб'єктів виробничої